

Toimintamalli ammattilaisille

kiusaamisväkivallan tunnistamiseen ja ehkäisyyn lasten ja nuorten parissa

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Tavoitteena turvallisuus - Kiusaamisväkivalta on ehkäistävissä
9.4.2019

Susanna Leimio
Ehkäisevän työn seutukoordinaattori, YTM

Sosiaalialan osaamiskeskus
Verso -liikelaitos

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Kiusaamisväkivalta on ryhmäilmiö

- Ilmiötä normalisoidaan
- Lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, mikä tarkoittaa sekä koulua että koulumatkaa (Perusopetuslaki 29 §).
- Väkivallan monet muodot
 - Fyysisen väkivalta:
 - esimerkiksi läpsiminen, tökkiminen, hiuksista vetäminen, töniminen, liikkumisen estäminen, seksuaalinen ahdistelu ja pahoinpitely.
 - Henkinen väkivalta:
 - Härnääminen, uhrin eristäminen ja yhteisöstä ulkopuolelle sulkeminen, tahallinen väärin neuvominen, haukkuminen tai nimittely, ilmeily uhrin läsnä ollessa sekä henkinen alistaminen.
 - Sosiaalinen väkivalta:
 - Toisten manipuloimista uhria vastaan, uhrin mustamaalaamista selän takana, nimettömiä viestejä ja puheluita uhrille, uhrin kehottamista itsemurhaan, vihapuhetta netissä tai kasvotusten sekä uhkailu.

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Turvallisuutta ja hyvinvointia edistämällä ehkäiset kiusaamisväkivaltaa

- **Toimi itse esimerkkinä, muista hyvät käytöstavat:** Tervehdi, kuuntele, kiitä, pyydä anteeksi, ole luotettava ja kannustava, puhu arvostavasti, ole läsnä, kiinnostunut ja johdonmukainen.
- **Ole herkkä lasten ja nuorten viesteille, kysy ja varmista, että jaatte ymmärryksen.** Huomioi yksilöiden erilaiset tarpeet.
- **Opasta ja tue** lasta ja nuorta vuorovaikutus- ja tunnetaitojen oppimisessa sekä niiden säätelyssä. Vahvista hyväksyvää, väkivallatonta ja kannustavaa ilmapiiriä.
- **Vastuu** lasten ja nuorten turvallisuudesta on aikuisella. Asenne ratkaisee, aina.

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Huoli herää

- Lapsen / nuoren oma kokemus kiusatuksi tulemisesta
- Toiminta poikkeaa lapsen / nuoren omasta normaalista toiminnasta
- Muiden havainnot, reaktiot, torjunta ja epäsuosio
- Kielteiset käsitykset / odotukset itsestä ja/tai muista
- Epäsuotuisat aiheet ja teot itseä ja/tai muita kohtaan
- Somaattinen oireilu

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Tue lasta ja nuorta

- **Arvosta** lapsen / nuoren lähestymistä ainutkertaisena luottamuksen osoituksena
- **Kohtaa ja pysähdy** kuuntelemaan sensitiivisesti, ota lapsen / nuoren kertoma vakavasti
- **Arvioi** tilanne ja akuutin avun tarve osapuolten kokemuksia kunnioittaen: Mitä on tapahtunut ja millä aikavälillä? Ketkä ovat osallisia? Kuka tietää asiasta? Miten asiaan on reagoitu aikaisemmin?
- **Varmista riittävä tuki ja tukiverkostot**
- **Selvitä** lapselle / nuorelle, mitä tapahtuu seuraavaksi ja milloin
- **Työkalut:** Väkivallan monet muodot, Lapsen oikeuksien sopimus

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Apua tilanteen arviointiin

- Esimies, kollega
- Koulukuraattori, terveydenhoitaja, psykologi
- Kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus Valopilkkku

- PHHYKY, Lapsiperhepalveluiden ohjaus ja neuvonta, p. 044 416 44407
- Heinola, lastensuojelun päivystys, p. 044 797 7098
- Sysmä, lastensuojelun päivystys, p. 044 7134589

- **Poliisi**
 - Tutkinnanjohtaja rikoskomisario Jari Kiiskinen p. 0295 437 586
 - Ryhmänjohtaja rikosylikonstaapeli Leena Lankinen, p. 0295 437 535
 - Tutkija vanhempi rikoskonstaapeli Sina Mujunen, p. 0295 437 386
 - Tutkija vanhempi rikoskonstaapeli Anu Siltala, p. 0295437 275
- Ankkuritiimi, sosiaalityöntekijä, p. 044 716 1736

- Lahden ensi- ja turvakoti, lapsityö, p. 044 705 3706
- Rikosuhripäivystys p. 050 402 1158

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Ilmoitusvelvollisuus

LSL 25 § : Lastensuojeluilmoitus

- Ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava sekä lapseen kohdistuneesta pahoinpitelyepäilystä että lapseen kohdistuneesta seksuaalisen hyväksikäytön epäilystä lastensuojelun lisäksi suoraan poliisille.
- Lastensuojeluilmoituksen perusteet:
 - salassapitosäännösten estämättä ja viipymättä
 - kun on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä

Rikosilmoitus

- Ilmoitusvelvollisella (Lsl 25 §) henkilöllä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu
 - 1) rikoslain (39/1889) 20 luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai
 - 2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Tukipalvelut

- Kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus Valopilkku
- Ankkuri-tiimi
- Rikosuhripäivystys
- Päijät-Hämeen Sovittelutoimisto
- Nettiturvakoti
- Nuorten mielenterveystalo
- Muut

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Kun omat keinot eivät riitä

- Poliisi 112
- Lastensuojelun päivystys
 - PHHYKY, p. 050 398 7610
 - Heinola, p. 044 797 7098
 - Sysmä, p. 044 7134589
- Virka-ajan ulkopuolella 112
- Sosiaalipäivystys
- Akuutti24 - päivystyskeskus

Turvallisuutta ja hyvinvointia edistämällä ehkäiset kiusaamisväkivaltaa

- Toimi itse esimerkkinä, muista hyvät käytöstavat: Tervehdi, kuuntele, kiitä, pyydä anteeksi, ole luotettava ja kannustava, puhu arvostavasti, ole läsnä, kiinnostunut ja johdonmukainen.
- Ole herkkä lasten ja nuorten viesteille, kysy ja varmista, että jaatte ymmärryksen. Huomioi yksilöiden erilaiset kokemukset ja tarpeet.
- Opasta ja tue lasta ja nuorta vuorovaikutus- ja tunnetaitojen oppimisessa sekä niiden säätelyssä. Vahvista hyväksyvää, väkivallatonta ja kannustavaa ilmapiiriä.
- Vastuu lasten ja nuorten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista on aikuisella. Asenne ratkaisee, aina.

Apua tilanteen arviointiin

- Esimies, kollega
- Koulukuraattori, terveydenhoitaja, psykologi
- Kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus Valopilkku
- PHHYKY, Lapsiperhepalveluiden ohjaus ja neuvonta, p. 044 416 44407
- Heinola, lastensuojelun päivystys, p. 044 797 7098
- Sysmä, lastensuojelun päivystys, p. 044 7134589
- Poliisi
 - Tutkinnanjohtaja rikoskomisario Jari Kiiskinen p. 0295 437 586
 - Ryhmänjohtaja rikosylikonstaapeli Leena Lankinen, p. 0295 437 535
 - Tutkija vanhempi rikoskonstaapeli Sina Mujunen, p. 0295 437 386
 - Tutkija vanhempi rikoskonstaapeli Anu Siltala, p. 0295437 275
- Ankkuritiimi, sosiaalityöntekijä, p. 044 716 1736
- Lahden ensi- ja turvakoti, lapsityö, p. 044 705 3706
- Rikosuhripäivystys p. 050 402 1158

Huoli herää

- Lapsen / nuoren oma kokemus kiusatuksi tulemisesta
- Toiminta poikkeaa lapsen / nuoren omasta normaalista toiminnasta
- Muiden havainnot, reaktiot, torjunta ja epäsuosio
- Kielteiset käsitykset / odotukset itsestä ja/tai muista
- Epäsuotuisat aiheet ja teot itseä ja/tai muita kohtaan
- Somaattinen oireilu

Tue lasta ja nuorta

- **Arvosta** lapsen / nuoren lähestymistä ainutkertaisena luottamuksen osoituksena
- **Kohtaa ja pysähdy** kuuntelemaan sensitiivisesti, ota lapsen / nuoren kertoma vakavasti
- **Arvioi** tilanne ja akuutin avun tarve osapuolten kokemuksia kunnioittaen: Mitä on tapahtunut ja millä aikavälillä? Ketkä ovat osallisia? Kuka tietää asiasta? Miten asiaan on reagoitu aikaisemmin?
- **Varmista riittävä tuki** ja tukiverkostot
- **Selvitä** lapselle / nuorelle, mitä tapahtuu seuraavaksi ja milloin
- **Työkalut:** Väkivallan monet muodot, Lapsen oikeuksien sopimus

Ilmoitusvelvollisuus

- Rikosilmoitus
- LSL 25 §: Lastensuojeluilmoitus
 - PHHYKY
 - Heinolan kaupunki
 - Sysmä

Tukipalvelut

- Kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus Valopilkku
- Ankkuri-tiimi
- Rikosuhripäivystys
- Päijät-Hämeen Sovittelutoimisto
- Nettiturvakoti
- Nuorten mielenterveystalo

Kun omat keinot eivät riitä

- Poliisi 112
- Lastensuojelun päivystys
 - PHHYKY, p. 050 398 7610
 - Heinola, p. 044 797 7098
 - Sysmä, p. 044 7134589
- Virka-ajan ulkopuolella 112
- Sosiaalipäivystys
- Akuutti24 - päivystyskeskus

Kiusaamisväkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen lasten ja nuorten parissa

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Miten tunnistan ja toimin, jos lapseni on kohdannut kiusaamista?

- Aikuisten vastuulla on suojella lasta väkivallalta. Arvosta lapsen lähestymistä ainutkertaisena luottamuksen osoituksena. Se, että reagoit kiusaamiseen, ei ole ylihuolehtimista, vaan vastuun kantamista yhteisestä hyvinvoinnista:
 - Keskustele lapsesi kanssa, selvittele asiaa ja seuraa tilannetta
 - Arvioi tilanne sekä miten nopeasti sinun tulisi asiassa toimia
 - Kirjaa tarvittaessa tapahtumat ja päivämäärät muistiin
 - Ole yhteydessä lapsesi päiväkotiin/kouluun/harrastuksiin, terveydenhoitajaan tai koulukuraattoriin sekä tarvittaessa harrastetoiminnan ohjaajaan
- Myös väkivallan näkeminen on lapselle vahingollista

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Miten toimin, jos lastani on kiusattu?

- Kuuntele lapsen kokemusta
- Puhu asiasta avoimesti ketään syylistämättä tai leimaamatta
- Vahvista ja valmenna lasta kiusaamistilanteen uusiutumisen varalle
- Tue lasta puolustautumaan käytännön keinoin, vaikka harjoittelemalla omia rajoja, huomioiden kuitenkin, että jo alkaneessa kiusaamisessa pelkkä puolensa pitämisen opettelu ei riitä

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Älä jää asian kanssa yksin

- Kartoita koulun ulkopuolisen avunsaannin mahdollisuus
- Harkitse lastensuojeluilmoituksen tekemistä toistuvasti kiusaavasta lapsesta
- Harkitse rikosilmoituksen tekemistä kiusaajista, jos kyse on pitkäkestoisesta ja vakavasta kiusaamisesta
- Olemalla tarvittaessa yhteydessä esim. Kiusaamisasioiden tuki- ja neuvontakeskus Valopilkkuun tai muuhun tahoon, jolla on tietoa kiusaamisen vaikutuksista

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Jos lapseni kiusaa...

Lapset harjoittelevat sosiaalisia taitoja, aikuisia tarvitaan ohjaamaan lapsia oikeaan suuntaan

- Ota asia vakavasti kuitenkin syylistämättä lasta
- Selvitä, mistä lapsesi käyttäytyminen johtuu. Lapsesi kehityksen kannalta on tärkeää, ettei hän opi toisia alistavaa asennetta.
- Hae tarvittaessa tukea, jotta voit vaikuttaa myönteisesti lapsesi tapaan olla kaverisuhteissa.

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

Turvallisuus on hyvinvointia

- Kiusaaminen aiheuttaa uhkaa, turvattomuuden tunnetta, pelkoa ja epävarmuutta
- Kiusaaminen voi vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin, käsitykseen itsestä ja jopa terveyteen
- Yksin ja ulkopuoliseksi jääminen vaikuttaa luottamukseen, kykyyn olla sosiaalinen ja luoda uusia ihmissuhteita
- Kiusatun itsetunto ja käsitys siitä mihin kykenee, voi vääristyä
- Kiusattu voi kokea olevansa huono ja arvoton
- Kiusaaminen voi traumatisoida ja vaikuttaa stressin kautta aivojen kehitykseen ja fyysiseen terveyteen vielä aikuisuudessakin.

PETE

PÄIJÄT-HÄMEEN EHKÄISEVÄ
MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖ

SINUN KÄDENJÄLKESI?

Susanna Leimio

<http://phekaisevatyo.pbworks.com>

<http://phturvallisuusverkosto.pbworks.com>

www.facebook.com/phekaisevatyo

susanna.leimio@pPHYKY.fi

@LeimioSusanna

p. 044 729 7984